מבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא

גרוגרת אחת מצמרף ולהוציא את הרבים

ידי חובתם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן

אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא הלכתא

אכל עלה ירק ושתה כום של יין מצמרף

להוציא אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן

אמר רב נחמן "משה תקן לישראל ברכת

הון בשעה שירד להם מן "יְהושע תקן לְהם

ברכת הארץ(ה)כיון שנכנסו לארץ דוד ושלמה

תקנו בונה ירושלים דוד תקן על ישראל

עמך ועל ירושלים עירך ושלמה תקן על

הבית הגדול והקדוש המוב והממיב ביבנה

תקנוה כנגד הרוגי ביתר דאמר רב מתנא

*אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה

תקנו ביבנה המוב והממיב המוב שלא

הסריחו והממיב שניתנו לקבורה: תנו רבגן

יסדר ברכת המזון כך היא ברכה ראשונה

ברכת הזן שניה ברכת הארץ שלישית בונה

ירושלים רביעית המוב והממיב יובשבת

מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה ואומר קדושת

היום באמצע רבי אליעזר אומר רצה לאומרה

בנדמה אומרה בברכת הארץ אומרה בברכה

שתקנו הכמים ביבנה אומרה וחכמים אומרים

אינו אומרה אלא בנחמה בלבד חכמים היינו

תנא קמא איכא בינייהו דיעבד: *תנו רבגן

ושבעת(ה) וברכת *זו ברכת הזן את ה' אלהיך

זו ברכת הזמון על הארץ זו ברכת הארץ

המוב הזה והלבנון אשר נתן לך זו המוב

והמפיב אין לי אלא לאחריו לפניו מנין אמרת

קל וחומר *כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן נוז רבי אומר [אינו צריך] ואכלת

ושבעת וברכת (ג) זו ברכת הזן אבל ברכת

ברכת הארץ המובה זו בונה ירושלים וכן

הוא אומר ההר המוב הזה והלבנון המוב

והמטיב ביבנה תקנוה אין לי אלא לאחריו

לפניו מנין תלמוד לומר אשר נתן לך משנתן

לך רבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר

ובשבת מסחיל בנחמה - כנומר אינו נריך לא נסיים ולא להתחיל שליו אין שום חיוב וקשה לפירושו מכל מקום כיון שאינו מן החורה בשל שבת אלא מהחיל ומסיים בנחמה בנין ירושלים קרי נחמה כל איט מוליה החרים שמחויבים ועוד דוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך היכי דמתחיל בין רחם בין נחמנו : בברכה שסקנו חלמים . בהטוב נד ג מיי שם כלכם כ קרי איט מחויב מדרבכן דאם איט מחויב אפילו מדרבכן אם כן אינו והמטיב: איכא בינייהו דיעבד · לרבכן בתראי מהדרינן לים: תורה אור בדתנא קמא גרסינן אשר נתן לך זו

המוב והממיב ולא גרסינן ביבנה תקנוה אלא בדרבי (ג): כשהוא שבע. מלוה לברך ולהודות על שבעו: כשהוא רעב - והוא בא להפיק את רעבו ע"י ברייתו של הקב"ה לא כל שכן שזה לריך לברך להקב"ה יותר: אינו לריך לק"ו זה (ד) ולא גרסי׳ בדרבי אשר נתן לך זה הטוב והמטיב: אלא וברך אה לחמך. ברך על לחמך: כי סום יברך סובח ומחרי כן ימכלו **פקרואים** למדך בטעון לברך לפני אכילה על הזבח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במלותיו ולונו לאכול את הזבה והיכן לוט והבשר תחכל (דברים יב): וכל כך למה-היו מאריכות בדבריהן: שאין מלכום נוגעם בהברפה. לפי ששמואל היה מנהיג את ישראל ושאול היה נוטל את השררה משדבר שמואל אליו ואורך דברים עכב לפי שעה: בין מדם טובה. התורה מדה טובה היא: ומלכום בים דוד בבונה ירושלים. שעל ידו נתקדשה ירושלים: לריך שיזכור בה ברים בברכת החרן שע"י ברית נתנה לאברהם בפרשת מילה (ברחשית יו) וכתתי לך ולורעך אחריך את ארן מגריך : לריך שיוכול בה מורה שחף בזכות המורה

והמלות ירשו את הארץ שנאמ' נמען מנין לברכת המזון מן התורה שנאמר °ואבלתיננים ב-2-ברים לסורם - כנון על בריתך שהתמת בבשרטו ועל תורתך שלמדתטו המובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר °ההר שם גועל חיים שחוננתנו: פורם נסנה (ה) בשלש בריתות . בשלשה מקומות נתנה התורה לישראל בסיני באהל מועד ובהר גרזים ובערבות מואב [נב ובכל אחד נכרתה ברית כדתניא במסכת סוטה (דף לז.) ארור בכלל וארור בפרט וכו' וכן באהל מועד הומון "מגדלו לה' אתי נפקא על הארץ זומסניסטנא' (דברים כח) חלה דברי הברים אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב וכתיב (שם כם) ושמרתם את דברי הברית וגו':

בג אב מיי פינ מסלי קכן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דאביו חייב לחנכו אבל

בה דה מיי׳ שם סלי ג שאכל כזית אינו יכול להוליא אחרים סמנ שם שור אויה שאכלו כדי שביעה דלא אתי דרבנן ופוטר דאורייתא אבל כשלא אכלו גם האחרים רק כזית פוטר אותם ולא היא דהא סמכינן אעובדא דינאי וחבריו והם אכלו כדי שביעה ואפילו סכי קא חזיכן דקא פטר להו שמשון בן שטח אלא גראה לחלק דקטן שאינו בר חיוב כלל דאורייתא אפילו אכל כדי שביעה הלכך אינו מחויב בדבר קריכן ביה ולכך לא מפיק ליה אי אכל שיעורא דאורייתא אבל גדול שהוא בר ואטרי׳ בנמ׳ רב מתנה היובא מן התורה כי אכיל כדי שביעה מחויב בדבר קרינן ביה אפילו לא אכל כלל כדאמרי' בראש השנה (פ"ג חדבר שנרם לעשות את ד' כני.) כל הברכות אף על פי סילא מוליא חוץ מברכת הלחם וברכת היין והיינו טעמא דכל ישראל ערבין זה בזה והוא הדין בברכת המזון אף ע"פ שילא מוליא כדפרישית וכזית דגן אינו לריך אלא שיוכל לומר שאכלנו משלו: בותחיל בנחמה - פי' הקונטרם לאו דוק' מתחיל בנחמה

ומסיים אלא כלומר דאין לריך להזכיר של שבת לא בפתיחה ולא בנחמה אלא באמלע אבל מתחיל ומסיים בנחמת ירושלים כמו בחול שאומר רחם וחותם בבונה ירושלים ויש שמתחילין בנחמנו וחותמים בנחמת ליון עירך ובבנין ירושלים ונותנים טעם לדבריהם דרחם הוי לשון תחנה ואין אומרים תהנונים בשבת אבל נחם אינו לשון תחנונים אלא כמו והנחם על הרעה לעמך (שמות לב) ולא נהירא דהכל משמע לשון תחטונים ואין להקפיד אפילו אי הוי לשון בקשה כדאמר בירושלמי דשבת בפרק אלו קשרים מהו לומר רוענו זוננו פרנסנו בשבת א"ל טופס ברכות כך הוא ומנהג שטות הוא המשנה ברכה של חול: בריר ותורה · אין אריך להזכיר ברית ותורה וחיים ומזון דדי להזכיר על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו וכו' דהיינו ברית ותורה והגמרא לסימנא

בעלמה נקטיה:

יוברך את לחמך ואת מימיך אל תקרי ובירך אלא וברך ואימתי קרוי ביי לחם קודם שיאכלנו ,ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר °כבאכם העיר מחן כן תמצאון אותו במרם יעלה הבמתה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים וכל כך למה לפי שהנשים דברניות הן ושמואל אמר כדי להסתכל ביפיו של שאול דכתיב "משכמו ומעלה גבוה מכל העם ורבי יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפ" כמלא ש [שנת ל. מיק כח. יומה *נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אמר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר "על הארץ המובה אשר נתן לך ולהלן הוא אומר "ואתנה לך את להות האבן והתורה והמצוה וגו" ר"מ אומר שנ * מנין שכשם שמברך על המובה כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דיינך בכל דין שדנך בין מדה מובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר מובה המובה *מובה !« זו תורה, וכן הוא אומר °כי לקח מוב נתתי לכם המובה זו בנין ירושלים וכן הוא אומר ההר המוב כ רכי סון, פלינו[פ]שם הוה והלבנון: תניא רבי אליעור אומר יכל שלא אמר ארץ חמדה מובה ורחבה בברכת הארץ מסתפגלו פיסי הזה והלבנון: תניא רבי אליעור אומר יכל שלא אמר ארץ חמדה מובה ורחבה בברכת הארץ מסתפגלו ישיום מיעה בית הוה בית הוה ברית רבי ור.פלינופי ניתום:

או"ה סי׳ קפה סעיף דה: פוטר את אביו ובה"ג פירש דאחד

דאמר רב מתנה אותו תיקט הפוב והמסיב. במוף מסכת תענית (דף כו) שניט אפר רבן שמעון בן נמליאל לא אמר יום שניתנו הרוני ביתר בו לקבורה ואיתא לכעשה דביתר ובמה נהרט כה היאך נתגלול הדבר מפרש במסכת ניסין בפרק דעיוקין (לף 3) ובגם' דסוף תענית דבני

שון ניתנה בנ'בריתות. חכין מפרש בספרי (פרשת ראה) כנגד ג' שם ישראל אחד בדערב ואחד בערכות מואכ ואחד בהר נרזים ובהר עיבל ובמס' סומה בפ'

[יתכן לסיות זו ברכת הניסון את ה' אלהיך זו ברכת הון וכן סעתיקו פוס' לעיל מו, ד"ס עד

הנהות הביח

(א) גם' ברכת האר בשנה שנכנסו: (ב) שם כ' אלהין אשר דיינך: (ג) רש"י ד"ה בדתנא קתא כו' אלא בדרבי ולח גרסינן בדרבי חשר נתן לך זה הטוב והמטיב הס"ד: (ד) ד"ח איט לריך לק"ו זה הס"ד ואח"כ מ"ה אלא: (ה) ד"ה תורה נתנה וכו' בסיני נ"ב תנאי פוליה כר גרזים וכר עיבל ומכנים אכל מועד כאמרו בסיני ופרעות באסל מועד וע"ש בפי אלו

הגהות הגרא [ה] נם' וכרכת זו כרכת מותה. מיקוש ירום? [נ] שם ונככה. מינ את ומי אומר צריך שיזכור בה תורה פלימו אומר "צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות